

УДК 811.111+81'42

Пільгуй Н. М.

СТИЛЬОВІ РИСИ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВОГО АГРОТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено дослідженню стильових рис англomовного наукового агротехнічного дискурсу. Узагальнено попередні результати досліджень, наведено розширений перелік стильових рис, до якого додано шаблонність, дискусійність і діалогічність. Надано порядок експлікації стильових рис на мовних рівнях дослідженого професійного дискурсу.

Ключові слова: стильова риса, шаблонність, дискусійність, діалогічність, науковий дискурс.

Пильгуй Н. Н. Стилистические черты англоязычного научного агротехнического дискурса. – Статья.

Статья посвящена исследованию стилистических черт англоязычного научного агротехнического дискурса. Систематизированы предыдущие результаты исследований, приведен расширенный перечень стилистических черт, к которому добавлены шаблонность, дискуссионность и диалогичность. Описан порядок экспликации стилистических черт на языковых уровнях исследованного профессионального дискурса.

Ключевые слова: стилистическая черта, шаблонность, дискуссионность, диалогичность, научный дискурс.

Pilguy N. M. Stylistic features of the English scientific agrotechnical discourse. – Article.

The article is dedicated to the stylistic features research of the English scientific agrotechnical discourse. It systematizes the previous results, gives the enhanced list of the stylistic features, having added stereotypeness, debatability and dialogueness. The author describes the order of stylistic feature explication at each linguistic level of the investigated professional discourse.

Key words: stylistic feature, stereotypeness, debatability, dialogueness, scientific discourse.

Стильові риси не можна назвати власне лінгвістичними категоріями. Вони займають проміжне положення між категоріями стилістики та логіки, психології, естетики. У формуванні стилю певного тексту, жанру, функціонального стилю стильові риси є проміжною ланкою між екстралінгвістичними чинниками та власне мовними явищами [8, с. 10].

Мета статті – ідентифікувати й систематизувати стильові риси англomовного наукового агротехнічного дискурсу. Для цього необхідними є узагальнення результатів попередніх досліджень; ідентифікація стильових рис, розширення переліку, наведення аргументів; формулювання висновків і перспектив подальшого дослідження.

Предмет статті складають стильові риси англomовного наукового агротехнічного дискурсу, а об'єкт – англomовний науковий агротехнічний дискурс ХХ – ХХІ ст.

Конструктивні аспекти текстотвірної функції стилю відбиваються в теорії стильових рис і композиційних рівнів [1, с. 96–103; 7, с. 49–69]. Загалом метод аналізу за стильовими рисами було розроблено в германістиці Е.Г. Різель та її послідовниками для дослідження функціональних стилів мовлення [1; 3; 8; 10]. Ідея виокремлення стильових рис та вивчення механізму й реалізації на різних мовних рівнях виявилась досить плідною, прийнятною для дослідження конкретних жанрів [2; 7; 6]. Цей метод аналізу, розроблений у вказаних працях для лінгвостилістичної інтерпретації текстів на рівні композиції, синтаксису, лексики, морфології й фонетики, застосовано нами до аналізу англomовних текстів наукового агротехнічного дискурсу.

Кожний функціональний стиль характеризується набором специфічних стильових рис, які створюються і певними мовними одиницями, і

специфічною мовною системністю певного стилю [3, с. 144].

У сучасній стилістиці під стильовими рисами розуміють характеристики тексту, що виражають специфіку й стильову своєрідність відповідного функціонального стилю завдяки реалізації функцій останнього, що зумовлюються його екстралінгвістичними факторами [9, с. 403]; це якісний принцип організації мовлення (тексту), зумовлений сферою спілкування, функцією, умовами та змістом мовлення [8, с. 79].

Стильові риси структуруються у вигляді функціональних семантико-стилістичних категорій, які розуміються як система різнорівневих мовних засобів (у тому числі текстових), об'єднаних функціонально-семантично та стилістично на текстовій площині, тобто реалізують ту чи іншу категоріальну ознаку певного тексту як представника відповідного функціонального стилю [9, с. 573].

Таким чином, стильові риси є якісними ознаками як функціонального стилю в цілому, так і конкретного тексту певної функціонально-стильової й жанрової належності. Отже, стильові риси являють собою узагальнені, не завжди структуровані характеристики певного стилю.

Концепція стильових рис дає можливість виокремити особливості стилю текстів англomовного наукового агротехнічного дискурсу на всіх рівнях: фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному, композиційному, текстовому та на рівні дискурсу.

Загальні стильові риси англomовного наукового агротехнічного дискурсу збігаються з набором загальних стильових рис наукового дискурсу, таких як ясність (зрозумілість), предметність тлумачень, логічність, інформативність, узагальненість, об'єктивність та аналітичність, точність і лаконіч-

ність, аргументованість, переконливість, ґрунтовність. У ході дослідження цей перелік розширено такими стильовими рисами, як логічна експресивність та інтертекстуальність [6].

Дослідження стильових рис англомовного наукового агротехнічного дискурсу дає підстави додати до цього переліку шаблонність, дискусійність і діалогічність.

Шаблонність як стильова риса експлікується на композиційному, текстовому рівнях та на рівні дискурсу в мовленнєвих жанрах одного типу повідомлення. Це відображається в стандартизованих формах відповідних текстів.

Загалом стандартна композиція типового наукового тексту демонструє послідовність тверджень наукового дослідження: усвідомлення проблеми (питання, завдання) і постановка мети – «вступ»; пошук способів розв'язання проблеми, вибір можливих варіантів, доказ ідеї, наведення аргументів – «основна (розрахункова) частина»; вирішення дослідницького питання, отримання відповіді – «висновок». В англомовному науковому агротехнічному дискурсі в основній (розрахунковій) частині завжди наводяться теоретичні розрахунки та зіставлення їх із досвідними даними, оскільки дискурс характеризується прикладною спрямованістю.

Шаблонність композиції текстів англомовного наукового агротехнічного дискурсу також зумовлюється поступовим просуванням від тези до аргументів (розрахунків, кількісних і досвідних даних) та далі до заключної частини. Проте композиційні особливості по-різному проявляються в мовленнєвих жанрах наукового агротехнічного дискурсу. У монографії, дисертації використовується логічне послідовне просування від опису ситуації до формулювання тези, наведення аргументів і висновків. Існує чіткий поділ на теоретичну й розрахункову частини як числове обґрунтування ефективності та раціональності дослідження. Стаття передбачає формулювання тези на самому початку. Реферат будується на стислому описі аргументів і висновків; анотація – на визначенні основних, ключових понять роботи; тези – на фрагментарному описі ключових аргументів, що дозволяють зробити висновок. Патент має загальноприйнятну чітку структуру.

Шаблонність англомовного наукового агротехнічного дискурсу проявляється також у чіткій композиційній побудові – послідовному поділі на розділи, частини, пункти, підпункти, параграфи, абзаци із цифровою чи літерною нумерацією. Прикладом такої композиційної структури тексту англомовного наукового агротехнічного дискурсу слугує наведений далі фрагмент:

Manifolds

1. *Because of the low pressure differentials allowable in drip system design, manifolds must be designed to produce minimal pressure drop due to friction.*

2. *Manifolds can be buried or laid on the surface. Surface systems may be cheaper but are more subject to potential mechanical damage. Manifolds can be constructed of PVC, PE or fiber reinforced materials known as Layflat.*

3. *Systems can be fed from one end, split in the middle or fed from both ends (looped). Dual feed systems are often designed with dual valves allowing the operator to use one end as a flush line during routine maintenance. Split systems may allow for better uniformity by shortening run lengths but can restrict cultivation practices that might damage the line; for example, ripping (Successful Row Crop Drip Irrigation Systems, 2004, p. 4).*

Уся інформація буклета «*Successful Row Crop Drip Irrigation Systems*» (2004) для точності викладу й кращого засвоєння інформації є чітко структурованою та поділеною на пункти, підпункти, абзаци. Це сприяє сприйняттю поданої інформації не лише через текст, а й через зорову пам'ять.

Дискусійність як стильова риса експлікується на текстово-дискурсивному рівні англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Зазначимо, що дискусія є обговоренням певної важливої проблеми або окремого питання. Для дискусії головним є пошук істини шляхом вдалої постановки й зіставлення аргументів і контраргументів для знаходження істини, компромісу, консенсусу, угоди, злагоди. Тема дискусії формулюється заздалегідь або до початку дискусії. Її учасники почергово висловлюють свої положення, думки, спростування, у результаті чого дискусія набуває логічного, зв'язного характеру. Мовні засоби дискутування мають бути прийнятними для всіх учасників дискусії, толерантними [5, с. 217].

Дискусійність англомовного наукового агротехнічного дискурсу завжди спрямовується на практичне застосування ідей у певному регіоні. За спрямованістю з боку мовця англомовний науковий агротехнічний дискурс можна розподілити за такою проблематикою:

- рекламування й надання інструкції з експлуатації нового обладнання, технологій (у тому числі нанотехнологій), машин, агрегатів, запасних частин, причепів тощо;
- роз'яснення принципів і засад польових робіт, землекористування, основ ергономіки;
- надання інформації щодо сільськогосподарських культур, зокрема, практичного досвіду роботи їх використання в певному регіоні;
- наведення аргументів, причин та правил застосування органічних і мінеральних добрив;
- обговорення способів та принципів ведення тваринництва;
- рекомендації щодо методів зберігання сільськогосподарської продукції, а також ознайомлення з новим обладнанням, призначеним для зберігання цієї продукції.

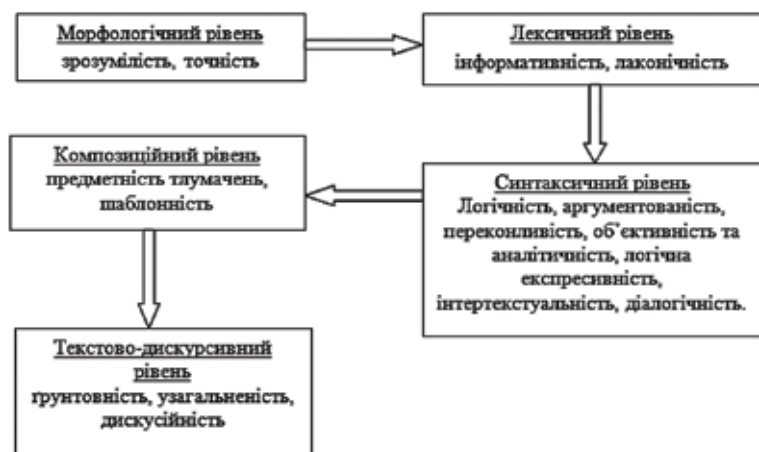

Рис. 1. Експлікація стильових рис на мовних рівнях англомовного наукового агротехнічного дискурсу

Інтенції автора тексту із зазначеної проблематики охоплюють не лише акумулювання та передачу знань, а й їх практичне застосування адресатом. Така емпірична спрямованість англомовного наукового агротехнічного дискурсу зумовлює використання та наведення кількісних чи експериментальних даних.

Дискусійність дослідженого дискурсу реалізується за рахунок аналітичної й синтезуючої діяльності з боку мовця та пізнавальної діяльності з боку реципієнта. Як зауважує М.П. Котюрова, аналітико-синтезуюча діяльність у таких типах текстів реалізується завдяки виокремленню в об'єкті дослідження більш дрібних частин та детальному їх розгляду [4, с. 39]. Тобто автор акцентує увагу читача не на теоретично-гіпотетичних знаннях, а на конкретній інформації, яку можна застосувати для практичного досягнення результату в аграрній сфері.

Дискусійність також проявляється у відносній істинності й специфіці знань англомовного наукового агротехнічного дискурсу: інформація, прийнята для одного регіону в певній кліматичній зоні зі своїми особливостями ґрунту, принципами вирощування сільськогосподарських культур та агропромисловою політикою, може бути зовсім або частково недоцільною для іншого регіону.

Дискусійність тісно пов'язується з діалогічністю англомовного наукового агротехнічного дискурсу, оскільки проаналізовані фахові тексти належать до письмової наукової прози, у якій автор повідомлення імпліцитно веде діалог із читачем.

Діалогічність є ознакою мовленнєвого спілкування, проте в письмовому науковому мовленні має свою стильову своєрідність [3, с. 306]. Дослідженням маркером діалогічності відповідного дискурсу є риторичні питання [6] та відповіді на них, які надаються в тексті. У таких «питально-відповідних комплексах» експлікується розсуд, хід наукового мислення [3, с. 306], залучається увага читача до роздумів автора.

Прикладами маркерів діалогічності англомовного наукового агротехнічного дискурсу є мовленнєві засоби, пов'язані з формами роботи наукової думки (аналізом, доказом, розсудом). Наприклад: *When you plan to deficit irrigate during crop ripening to increase soluble solids, it is essential to have a drip irrigation system that will help protect against root intrusion* (Thompson, *The Tomato Vine*, 2000, p. 20); *Please realize that wider spacing will require closer dripper spacing and possibly higher dripper flow rates which may exceed the infiltration rate of heavier soils* (Manual for Alfalfa Production, 2009, p. 7).

У наведених прикладах автор звертається до уявного співрозмовця, тим самим залучаючи адресата до міркування, розсуду, акцентуючи увагу, зупиняючись на важливих моментах інформаційної тканини тексту.

В англомовному науковому агротехнічному дискурсі спостерігаємо комплекс мовленнєвих засобів і способів вираження діалогічності: питальні речення та відповіді на них, безпосереднє звернення до читача, синтаксичні конструкції припущення, вставні слова тощо.

Загальні стильові риси англомовного наукового агротехнічного дискурсу проявляються за умови реалізації стильових рис на нижчих рівнях, натомість експлікувати їх можна лише на текстовому рівні та на рівні дискурсу. Вважаємо за доцільне систематизувати виокремлені стильові риси за експлікацією їх на мовних рівнях:

1) фонетичний рівень: жодна стильова риса не експлікується в повному обсязі;

2) морфологічний рівень: словотвір спеціальної лексики дає підстави експлікувати такі стильові риси, як ясність (зрозумілість) і точність;

3) лексичний рівень: шляхом ретельно підібраної автором спеціальної лексики експлікуються такі стильові риси, як ясність (зрозумілість), точність та інформативність, а за рахунок використання скорочень експлікується також лаконічність;

4) синтаксичний рівень: використання певних граматичних і синтаксичних конструкцій впливає на реалізацію, пізніше – експлікацію таких стильових рис, як логічність, інформативність, точність і лаконічність, аргументованість, переконливість, об'єктивність та аналітичність, логічна експресивність, інтертекстуальність, діалогічність;

5) композиційний рівень: предметність тлумачень, шаблонність;

6) текстово-дискурсивний рівень: ґрунтовність, узагальненість, дискусійність.

Систематизацію стильових рис англомовного наукового агротехнічного дискурсу за їх експлікацією на мовних рівнях зображено на рисунку 1.

До перспективних напрямів подальшого дослідження англомовного наукового агротехнічного дискурсу відносимо вивчення жанрової специ-

фіки текстів відповідної сфери та аналіз концептосфери англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Література

1. Аврасин В.М. Характеристика текста и система стиливых черт / В.М. Аврасин // Сборник научных трудов Московского государственного педагогического института иностранных языков имени Мориса Тореза. – 1973. – Вып. 73. – С. 101–108.
2. Карпусенко Н.В. Німецькомовний науково-лінгвістичний текст і дискурс: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.В. Карпусенко ; Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2011. – 272 с.
3. Кожина М.Н. Стилистика русского языка : [учебник] / М.Н. Кожина, Л.Р. Дускаева, В.А. Салимовский. – М. : Флинта ; Наука, 2008. – 464 с.
4. Котюрова М.П. Стилистика научного текста : [учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образований] / М.П. Котюрова. – М. : ИЦ «Академия», 2010. – 240 с.
5. Мацько Л.І. Риторика : [навч. посібник] / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К. : Вища школа, 2006. – 311 с.
6. Пільгуй Н.М. Англомовний науковий агротехнічний дискурс: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.М. Пільгуй; Запорізький нац. ун-т. – Запоріжжя, 2014. – 238 с.
7. Пихтовникова Л.С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.) : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л.С. Пихтовникова. – К., 1992. – 338 с.
8. Ризель Э.Г. Полярные стиливые черты и их языковое воплощение / Э.Г. Ризель // Иностранные языки в школе. – 1961. – № 3. – С. 96–103.
9. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М.Н. Кожинной. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Флинта ; Наука, 2006. – 696 с.
10. Riesel E. Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation / E. Riesel. – М. : Высшая школа, 1974. – 184 с.